

~~1860~~ C. c. z. 9
R. 1860

POTOVANJE

POBÉLIRKŮ

Po izvornim rokopisu velikiga vikarja s
Afrike,

Dra. IGNACIA KNOBLEHERJA,

zdelal in posloveniti dal

V. F. Klun.

**Čisti dohodek je v podporo misiona
v Afriki namenien.**

V Ljubljani.

Natis Ign. žl. Kleinmayerja in Fedor Bamb

U v o d.

Znotranji kraji Afrike z njihovimi dozdevnimi bogastvi in lepotami nature so nam še zelo neznan in to, kar po sameznih potovavcih, zlasti današnjih dni od tega dela svetá vémo, obuduje v nas le željo, še kaj več od ondi zvéditi.

Potovanje našiga rojaka *Dra. Ignacia Knobleherja*, *) velikiga vikarja v srednji Afri-

*) *Dr. Ignaci Knobleher* je sin kmetiških staršev *Ignacia* in *Urše*, rojen v létu 1819 v Škočianu v Mokronoškim okraju na Dolenskim. V šolo so ga poslali v 7. létu starosti v Kostanjevico, drugo léto pa v Celje. Nemških šol drugi in tretji razred in latinske šole je v Novim méstu izdelal, potem pa je prišel v létu 1837 v sedmo šolo v Ljubljano, kjer je do léta 1841 dva tečaja deséte šole izdelal. Njegovo sercé je že dalj časa gorečo željo redilo, nevérnim divjakam božjo besédo oznanovati in jih tako na pot spoznanja in omikanja pripeljati. Zdaj mu je pa ta svéta želja dozorela, in zapustivši vse drago - starše, brate in domovino - je šel to leto (1841) v Rim, kjer je dvé léti v rimskim kolegijumu se učil, Tretje léto ga je veliki škof *Brunelli* v rimsko propagando vzél, ktero je v létu 1845 izdelal. Ko so v létu 1846 misionstvo v znotranji Afriki napravili, je bil *Knobleher* od kardinala *Franzoni* za to namenjen. Ker je bila pa pot v ta kraj silno težavna, je bilo treba mladiga moža za-njo pripraviti. Poslali so ga tadaj v *Sirio*, ali tako imenovano *jutrovo deželo*, nekaj de bi se bil počasi vterdil, še bolj pa, de bi se jezikov

IV

ki, ima predstvo pred vsimi drugimi; zakaj tako dalječ je šel, kakor še noben Evropejc pred njim ni prišel!

Ker je bilo prvo misionstvo v Hartumu tako spešno, kaj se smé še od prihodnjosti pričakovati? in to toliko več, ker to misionstvo móža za vodnika ima, ki je v vsih za njegov visok poklic potrebnih vednostih tako izurjen in z svojo učenostjo krepko voljo zjedinjuje. Njegovo živo zaupanje v božjo previdnost in nebeško pomoč, kakor njegova goreča ljubezin do bližnjih dajejo upanje, de bo visoki namen dosegel.

Namen tega misionstva pa je: *Nas s znotranjimi deželami Afrike soznaniti in kupčevanje s sužnimi za vselej odpraviti.*

Podnébne in marsiktere druge okóljnosti tega déla svetá zaverajo še dan današnji njegovo dostojno spoznanovanje, in ga bodo zaverale, dokler popotovavec globoko v Afriki ne bo počitka našel, de bi se prestanih težav od-dahnil in za daljno potovanje pripravil, kakor tudi to, kar je do tistih mal nabral in zvedil, v red djal.

jutrodeželanov naučil in z njihnimi šegami soznani. Tukaj je bil 8 mescov v *Gaziru* na Libanonu, in je pred svojim odhodom v Afriko še svéte kraje obiskal, v kterih je uas Gospod in Izveliçar živel, učil, terpel in umerl; obiskal je Jeruzalem, Betlehem, réko Jordan, mertvo morje, i. dr. kraje.

Kar kupčevanje s sužnimi utiče, so si Evropejci že zlo prizadevali, mu konec storiti. Pa vse prizadevanje je omagalo. Sužništvo se ne da ne s silo ne s postavami odpraviti. To se da samo s podučanjem in prepričanjem doseči. In to je težavni namen misionarjev.

De bodo pa misionarji to doseči mogli, potrebujejo krepke podpore; podpore, ktera ne izhaja samo od posameznih, ampak ktero bi vladije posebno si k sercu vzeti iméle.

Ena pervih in najpotrebnejih pogodb je, de glava misionstva, častitljivi gospod veliki vikar *Dr. Ign. Knobleher* v svoji razmeri do Turkov veči svobodnost dobí, zlasti pri potovanjih v notranje kraje Afrike. Zavaljo tega ima namen, si lastne barke z jadri napraviti, de bi se lahko na pot napravil, kadar bi se mu zdélo. Verh tega čertijo mnogi zamorski narodi Turke, in se jih bojé zavaljo njih ljutiga in kervoločnign obnašanja.

Drug namen gosp. velikiga vikarja je, fantičev raznih zamorskih narodov nakupiti, v Hartumu seminiše napraviti, v kterim bi se ubogi mladénci bogočastja in omikanja, raznih rokodélstev, kakor tudi kmetijstva, poljodélstva i. t. d. učili. Ko bi se tako omikali, bi šli k svojim rodovam nazaj, bi učili svoje rojake, in bi bili tako stvarniki njih dušne in telésne sreče.

**Kdo more prevdariti, koliko korist in do-
brót bi po taki osnovi uboge divjake doletélo?
Pa pred vsim drugim je treba krepke pomoči,
in Gospod bo svojim aposteljnám pomagal, de
bodo enako zvedam v noči tem ubogim na-
rodom svetíli.**

**Slovenci! podperajte obilo to veliko, bla-
gonosno počétje!**

V Ljubljani mesca Listopada 1850.

Ze v letu 1846 so svéti Oče *Gregor XVI.* aposljsk vikariat v srednji Afriki napravili. Marsiktere napotja so pa prihod vikarjeviga namestnika z njegovimi tovarši v *Hartum* ovérale, ki je glavno mesto Nigrície, kamor so še le v Svečanu leta 1848 prišli. Vikarjev namestnik, slavno znani *Pater Rilo* je prišel zlo bolán v Hartum, ker je na céli poti grižo imel in za ktero je v žalo vsih 17. dan Rožnika tistiga léta unerl, brez de bi bil veselje doživel, nevérne rodove zamorcov viditi, kteri zvonaj Egipta živé in ktere bi bil imel vikariat spreobračati. Kupil si je še prevej veliko hišo in vert, in je takó še veselje imel, *misionstvo v Hartumu vtemeljiti*, misionstvo, od kteriga se zdí, de je zavoljo svoje lége v sedež apostoljskiga vikarja namenjeno. Doživel je tudi še majhni sad v sredi nékih keršanskih sirót, ktere bi brez téga vtemeljenja nikakoršne keršanske reje ne bile mogle vživati.

Pred svojo smertjo je izročil vikarjev namestnik svojo oblast Dru. *Ignaciu Knobleharju*, bivšimu učencu propagande, od ktere je bil tudi kmalo potem kot vikár izvoljen. Kmalo je spoznal novi vikar, de je, ako hoče svoj namen doseči, čverste pomoči v denárjih in kakor tudi več pomôčnikov tréba. Pisal je tedej mnogo prav iskrenih listov v Rim; prejel je pa zavoljo tačasnih prekucij komaj toliko od ondi, kolikor je za ohranjenje življenja in za preživež dveh mašnikov in eniga hlapca potreba bilo; zavoljo tega v Kozopersku 1849 ni bilo mo-

goče misliti, se dalje podati. Do černih narodov priti, je bilo najlažje po *Béli réki* (Bahr el Abiad), ki se pri Hartumu z *Višnjeco réko* (Bahr el Asrak) zjedini, in *Veliki Nil* naredi. Vetrovi, ki pol léta od severja, drugiga pol léta pa od juga vlečejo, in vodé, ki v svojim času rastejo in vpadejo, storé, de je samo mesca Listopada mogoče, se po tej réki peljati in do zamorcov priti. Ta čas so odrinili brodovi od Hartuma, ktere veliki poglavar slonovih zob in drugiga blagá kupit pošlje.

Mesca Kozoperska tistiga léta se je misionar Dr. *Angel Vinko* v Hartum vergel. Pri prvem potovanju je bil in se je mogel zdaj v Evropo podati, de bi svoje zdravje vterdil in pripomočkov za misionstvo nabral.

Ozdravel je popolnoma, pripomočkov pa le pičlo nabral, ker je ravno vojska na Laškim vihrala in deželo v revšino pahnila, takó de razun nekoliko cerkveniga oródja vse skupej ni 200 goldinarjev vrednosti doseglo. Nekaj je dobil v blagu, de bi ga z zamorci na Béli reki zamenjal, nekaj pa v denárjih.

Desiravno je imel takó malo pripomočkov in misionarjev, je vikar že z nevoljnostjo čas pričakovaje, sklenil, dalje iti, se bližnjim potnikom pridružiti in zavoljo pomanjkanja bark eno najéti; to je tudi, tode s terdimi pogodbami, dobiti srečo imel. Razodel je svoj namén pašu, poglavarju dežel, in ga je prosil, svojim ljudém ukazati, ga ne nadlegovati, kakor so bili že poprej Evropejci vedno nadlegovani, če so v barkah se na to pot podali. Poglavar, *Haled* paša, je sto in sto izgovorov délal. Po dolgim besedovanju je vunder vikar premagal; hišo in učence v Hartumu je izročil misionarju *Kajetanu Zaru*, mu pustil bratína kot tovarša, in se podá 10. Listopada ob dvéh popoldne z misionarjema Dr. *Angelam Vinko* in Dr. *Emanuelam Pedemonte* na pot.

Pervo noč je gnal siln sever valove, de so se barke vedno sim ter tjè zibale; pa vunder so celo noč spali. Jutro je bilo hladno in v plajše so se mogli zaviti in tako ojstriga severja varovati. Barka, ki so jo včeraj v Hartuma zapustili, jih je ob 10. uri zjutrej došla; boben je razšle vojake in brodnike skup poklical. Vse jadra so razpéli in vsih sedem bark je veslalo v versti po valoviti réki. Vikarjeva barka, lahko jadrilo, je bila kmalo spredej, in cesarski avstrianski orel je kmalo takó dalječ pred turškim polmescam ferfral, de smo ga izpred oči zgubili. Zvečer smo pred sončnim zahódam na desni strani v nekim logu kermili in sami na samotnim bregu prenočili, kjer so na uni strani samo štoklje kričale. To noč smo vidili prvi pot zvezde, *južni križ* z iménam, na obnébju.

Drugo jutro smo spet veter iméli, ki pa ni tako močen bil. Desni breg je vedno više ležal kot lévi. Le malo zemlje je bilo obdélane, kjer je bilo drevje izsékanó; tode v tém létnim času manjka rodovitne zemlje ob veliki réki, kteriga bregove obdeljujejo po méri, kakor voda v svoj prod nazaj vpada.

Kdor se po Béli réki pelje, zapusti deržavo egiptovskiga paša na levim bregu pod 13 stopnjo in 20 minuto, in na desnim pod 12°, 10' severne siročine; leviga brega je tadaj čez poldrugo stopnjo več *Barbarskim* Arapam, in desniga skoraj tri stopnje divjakam, ki se *Dinka* imenujejo. Otoki pa, ki so v tej reki, so družih divjakov, ki se *Šiluk* imenujejo. Ker so Arapi kakor tudi Dinka pastirji, so v tem létnim času svoje črede v znotranjih krajih pasli, kjer je zavoljo poprejšnjiga dežja dovolj vode, de jih napajajo. Zapušeni so bili tedej bregovi kakor tudi otoki Šilukov, in peljali smo se do 28. Listopada, brez de smo kako živo dušo vidili, razun

kakiga divjaka tu ali tam, ki je ali zbežal ali pa se skrival. Tega je neprestani strah kriv, v katerim ubogi divjaki živé, kader se Turki bližajo, kateri v vsakoletnim obiskanju hudo z njimi déljajo. Tega hudiga ravnanja z njimi smo imeli en izgled še v pašovih deržavah. Barke so se 15. Listopada ob dvéh popoldne pri Voad Šelajè vstavile, de bi tam prenočile. Tukaj se vidijo na južni strani *Torajske* gore. Tudi smo tukaj perve opice s sivkastimi dlakami in črnim obrazam, majhne mične postave, pod drevjem na desni strani zagledali. — Pred *Toajsko* goro se razprosti reka proti sončnim zahodu dalječ, de ni za pregledati. V Voad Šelaje déljajo barke, ki se po Višnjevi in Béli reki in po Nilu do mesta *Berber* vozijo. Naši ljudjé so imeli skoraj celi dan opraviti; eni so hrano na barke nosili, drugi vervi, jadra in vesla popravljali. Barke, ki so popred zadej ostale, so nas tukaj došle, in so nam po 2 Arapih povédale, de so se Šiluki v 40 čolničih Arapam približevali, de bi jim živine . dr. vkradli. Zapovednik bark jim ukaže, se bolj stisniti, de bi sovražnika krepkeje sprejeli. Ponoči nas strašen hrup zbudi. Nekteri brodniki in vojaki gréjo na suho. Kar zaglédajo žareč oginj; kmalo potém pride k barkam misionarjev ubog fantič, kakih 6 lét star, od tal do glave skorej vès spečen in britko upije. Misionar *Vinko* ga umije z dobrodelno vodo, in ko drugo jutro njegovi oče k barki pride, pové, de je fantiču že odleglo; na poti nazaj se je pa že slišalo, de je nesrečni otrok malo dní po našim odhodu umerl. Tega požara in umoritve je bil vojak kriv, kateri je zgolj v svoje veselje lopo, v kateri je ubogi fantič spal, zapalil. Te strašne sirovosti ni nihče kaj porajtal, še mènj, kot če bi bil vojak kokoš spēkel! Ko so se na poti nazaj barke deželi bližale, in je zapovednik bark zvedil, de so se

prebivavci pri novim poglavarju v Hartumu pritožili, je za dobro spoznal, sebe varovati in vojaka kaznovati.

V tem kraju je bilo na obéh bregovih toliko več živál in ptičev viditi, kolikor menj ljudi tu stanuje. Opice so med ptiči ob bregu tékale in so se na ternjevih drevésih igrale. Trope ptičev, zlasti povodnih ptičev so se zberale na pešenim bregu, in so nas kakor s svojim vpitjem pozdravljale, ko smo se memo peljali.

18. Listopada smo prišli v samotne pa veličastne obkraje Béle réke, ktera se ob gosto zarašenimi potoki péni in naprej vali. Ob brégih so tisučletni gojzdovi, kateri se, kakor tudi valovi, s svojim drevjem tik iz réke vzdigujejo, in neštetim tropam krasnih ptičev in berzih opic i. t. d. prebivališé dajajo, medtém ko v ovinkih réke silovitih nilskih kónj mnogo prebiva, in memo gre dóče s smerčanjem pozdravlja, ko glavo in herbet iz vode vzdigujejo in potopljuje se mnogo vode kviško brizgajo.

Drugi dan je ob eni po poldnè velik vihar vstal, ki je vse barke povezniti žugal in srednji stéženj s korenino zderl. Kermili smo zdajci na desnim bregu, tesarji so se déla lotili, drevó posekali in nov stéženj stesali. — Tukaj smo tudi žabe slišali, ki so péle. Med tém, ko so imeli tesarji na barki opraviti, sim šel jez z nekterimi tovarši na suho. Otok je bil lepimu logu enak, ki je okoli in okoli z vodo obdan, vmes pa vodotoke in bajerje ima; znotraj otoka je zemlja z visoko travo porašeno in muogo gosí, štorkelej, Ibisovih ptičev i. t. d. na njem živi.

Stopinje smo vidili na vsušeni persti, in ko smo se proti severju obernili, smo vidili stezé, ki so se v mnogih krajih križale. Potem smo prišli v popolnoma zapušeno vas in še žaréči ogenj nam je razodél, de so pre-

bivavci ravno kar pobegniti mogli. Kóče so bile silno majhne, iz steblov rastljine *dura* zgrajene, in z durmi priperte iz enakiga snutka. Pred vsako kočó je bil majhen prijeten prostor, lepo snažen in z verčem v podobi možnarja, ki je bil globoko v zemljo izdobljen, v katerim so razne zernja čistili in tolkli, de so iz njih živež pripravljali. Zamorci so o svojim bégu vse orodja v kočah zapustili. Brodnarji, ki so me spremljali, so začeli v kočé lomastiti in siromaške orodja ropati; eden njih, ki s tem še ni bil dovoljin, je razbil v svoji hudobnosti glinast verč. To slišati, priteče vikar, pokara v tej priči hudobneža, in je potem z vsimi selo zapustil.

Nikakor se ni čuditi, če zamorci vse béle takó zlo čertijo, ker jih ti z res živinsko neusmiljenostjo terpinčijo, tako de se jim bolje zdí, v boju s sovražnimi živinami z lovam se preživiti, kakor zemljo obdélovati in težko pridélan sad drugim prepustiti, ali pa s svojo premožnostjo morde še bolj pohlepne roparje k sebi vabiti.

Kakó kmalo bi bili ti tako imenovani divji zamorci drugačni ljudjé, če bi se bolj po človeško z njimi ravnalo. — Otok *Omlaham* je majhen, prav mičen otok, gosto z visocimi mimozi porašen, in okol' in okoli otoka rastejo kakor pisan pert v obilnosti vodne in druge rastljine. Tukaj smo tudi prvi pot feniksaste ptiče vidili.

21. dné smo vidili pred nami najlepši otoke, obrašene z najlepšim cvetjem. Kraj je lepši in lepši prihajal. Réka se razširi in objema mnogo majhnih otokov, na kterih vse v obilnosti raste. Zelene vodne in druge rastljine délajo med v vodi rastéčimi germiči terdne jezove, med kterimi so si samo raztreseno živeči otočani in nilski konji, ki gredo ponoči na pašo, vozke stezè naredili. V sredi téh jezov rastejo košate mimoze, ktere otoke vročih

sončnih žarkov varjejo in o mraku prijéten hlad délajo, v katerim opice, ptiči in zamorci pokoj vživajo. Ob krajeh so otoki z lepo zelenadjo zarobljene; — ti kraji so v resnici podobe raja.

Drugi dan je dobil kraj drugo podobo. Otoki se začnejo z terstjem in plavajočim drevjem (Ambay) pokrivati. Krasni gojzdi mimoz ne jezé več proda; očem se pogléd dalječ odprè. Bičje raste na široko in dolgo ob obéh bregovih v réko in dvojnata versta dreves, ki se ali posamim ali več skup čez nizko germovje vzdigujejo, déla dvojnato mejo med prodam in suho zemljo. Drevesa so ali tamarinde ali sikomore, ali pa druge nam neznane, pa vunder rodovitne.

23. dné smo zagledali próti zahodu dalječ višnjevo homasto goro in drugo v jugo-južno-izhodnim kraju še dalje. Te gore délajo severno mejo Dinka-zamorcov na desnem bregu réke; levi brég se pa še zmiraj k deželi šteje, ktero popotujoči Arapi v suhim létnim času s svojimi mnogimi čredami obiskavajo. V poldanski vročini smo kermili na désnim brégu, blizo zahodniga konca gore *Numar*, na katero sim šel. Nezmerne skale so ena verh druge navaljene, med njimi rastejo visoka trava in druge zelša. Na to goro je težavno priti, in v travnatih razporah nismo ne ene živalice našli. Vročina sonca ne pustí nobene žive reči v razparjenih skalah živéti. Mi samí smo komaj vročine sopéli, ki je nad nami pripekala. S te gore se vidi, kakor s skale v sredi morjá. Nej se oberne okó, kamor koli, ne vidi nikjer nič, kjer bi počivalo, razun dvéh blizo stoječih gor in kratkiga hribovja, ki se v jugo-južno-zahodu malo visoko vleče. Skozi planjavo teče silovita réka. Ob kraju so drevesa veči in krepkeji, in na več mestih smo vidili dim na bregu se kaditi, ki domačim prihod tujcov oznanuje. Domači

se podajo nato z vsim svojim blagam bolj v deželo. Vročina na gôri, tihota nature, pogled čez nezmerno planjava, ktera popotnika, desiravno ena najplodonosnijih rék po nji teče, vunder z nobenim selam ne razveseli, storí sercé klaverno! — Nazaj z gôre iti, ni nič menj težavno; zavoljo gladkih skal smo mogli čevlje izuti, in potem nam je bilo, kakor če bi po žerjavci hodili. Ko smo srečno z gôre prišli, smo hiteli k barki priti, ker je bilo znamenje za odhod že dano.

Drugi dan smo zaglédali mnogo otokov z zeleniga terstja, ki so nam nasproti plavali. Ali jih je réka sabo vzela, ali pa so jih sloni in nilski konji od zemlje odtergali. Na nekterih so béli labudje sedeli, ki so se lasno peljali, ko so se jim barke približale, svoje glave skorej novoželjno vzdignili in se potem mirno memo peljali.

Takó smo se ta in prihodnji dan ob rodovitnim bregovju Nila peljali. Pogled so nam zdaj orjaške tamarindne drevésa zoperale, ki so od dalječ našim lipam podobne; pa kmalo se je rasprostil v neizmerno Savansko pušavo, kakor v neskončno morje. V višavah smo glédali v ondašnim kraju ne redke zračne zerkala, ktere kažejo podobe drevja in družih reči ob réki, ki se pa ravno takó urno umikajo, kakor se pokažejo in po družih podobah namestujejo. — Ne dalječ od nas smo zaglédali *Tefafansko goro*.

27. dné Listopada smo prišli do stanovitnih seliš *Šiluških* zamorcov. Razun otokov, med Dinkami in Baharmi, stanujejo Šiluki tudi na levim bregu do jezera, v katerim se iz zahodne strani tekoča Béla réka stéka. Pravijo, de v *sedem tavžent sèlih ali vaséh* prebivajo, in vidi se rés na vožnji po réki veliko in velicih sèl,

ki gosto skup leže. Kot divjaki so dobri kmetovavci in pastirji, in so med vsimi nar bolj omikani.

Takó velikiga in takó lepiga poljá ni nikjer ob réki viditi, kakor je Šiluško. Ta narod sadi fižol, sezam in pred vsim *Duro*, ktera je najpoglavitnejši živež v Afriki. Iz njé pekó kruh in pripravljajo drugo pičo; iz njé delajo *meriso*, vpijanočo pijačo, ktero zlo pijó. Ta sadež je v Evropi malo znan; samo na Neapolitanskim se tu in tam vidi, kjer ga prijatli kmetijstva sadé in ga *mi-glione* imenujejo.

Koče Šilukov so najvišji in najbolje zidane. Več sto hišic s homskimi strehami, v veliki štirivoglatnji v-verstene kažejo popotniku podobo stanovanj zamorcov v celi notranji Afriki. Šiluški zamorci hodijo, brez razločka starosti, kakor drugi divjaki, nagi; njih žené in deklice pa se s kožami zakrivajo, takó de se more reči, de so, razun pers, spodobno oblečene. Svojo glavo si popolnoma ostrižejo; možje pa, in posebno, ki se v boju skažejo, okinčujejo svoje kratke in voljne lase.

Zastran vére niso mogli misionarji nič gotoviga zvediti; zdí se pa, de v vsakim sèlu *drevo*, ktero ozi-dajo, in na ktero svoj kinč obešajo, časté. Svoje merliče pokopovajo, skoraj vsi drugi divjaki pa svoje merliče v vodo mečejo, ko poprej trupla na snop susiga tertja privežejo.

28. dné Listopada smo prvi pot na Šiluke zadéli. Barke so na lévím bregu ostale. Naš tomač, *Mahomed Aga*, rojen Dinka-zamorec, je šel na suho; spodili so ga pa, in dalje smo se peljali. Zdalječ smo le malo, potem več in več divjakov vidili; vsi so iméli sulice za orožje, in so se unstran bajaranja vstavili. Dragoman bark je šel na suho k njim, in je barantal z njimi za voli, za ktere je vsaktero steklenino zamenjal. Po stor-

jeni kupčiji smo vidili zamorce na vse kraje razsteči se, in skorej bi rekel, de so *letéli*, in kmalo potem so se s svojimi volmi vernili. Večdel znajo divjaki silno berzo teči, in skačejo v teku enako gazéli. Ko so živino oddali, so še le si upali, čez bajer iti. K barkam so prišli in so tako dolgo prijazno kramljali, de so bili voli pobiti; potem smo dalje odrinili.

V deželi Šilukov je *Denab* kraljevi sedež, kar so *Kaka*, kjer je sicer stanoval, Turki napadli. Ta kraj je eden najrodovitniših ob Nilu. De je podnebje zdravo, kaže čversta in krepka postava ondašnjih ljudi. Reči se smé, de pride na vsako sèlo, ktere smo vidili, po srednji meri 500 stanovanj, in na vsako stanovanje narmènj 5 ljudi; to bi dalo 17 milionov 500,000 podložnih, če bi bilo res, de je imenovanih sèl 7000. Kar pa ne more biti. Šiluški zamorci so verh tega še premalo znani, de bi se le kolikanj z gotovostjo njih število povedati moglo. Samo ob réki se vidijo dalj kot 15 milj dalječ prav čedne sèla na levim bregu, gosto eno tik družiga. Pravijo, de so tudi v krajih dalje od réke ležečih take seliša. Reči se pa smé, de je zamorcov tega rodú 1 do 3 milione.

Drugi dan smo v *Vavu* obstali. To je veliko seliše in tukaj nismo ne sumljivosti ne bojéčnosti vidili. Poprejšni dan so prišli samo močni in oboroženi ljudjé h kupčiji; tukaj so pa prišli ljudjé vsake starosti in obójiga spola.

Zlo smo se zavzéli, ko smo žene in dekléta snažno in spodobno oblečene vidili, može pa in fante, od najstarjiga do najmlajšiga, čisto nage in s pepelam sivo in rudéčkasto po célim životu potresene. Ženske imajo kratke pripase in ovčjo kožo, ki je čez eno pleče pripeta in čez celi život do kolén gré. — Ti ljudjé so prav

čedne postave in kakor vsi divjaki silno urni. Kar njih zadržanje vtiče, niso tako dalječ zadej, kakor bi kdo misliti vtégnil. Ubijanje kaznujejo po kraljevi razsodbi.

Zakonska nezvestost je med njimi kaj redkiga, in jo, če se oba po bégu ne odtegneta, s smertjo kaznujejo. Možje imajo, po svojim premoženju, eno do šest žen, ktere posebej v svojih kočah živé, tabak pijó in domače déla opravljajo; možjé pa pasejo svoje čede, lové ribe in zverine, in preživé veči dél léta zvonaj doma.

Pri teh divjakih smo mesa, perutnine in sočivja nakupili.

Tudi sloni se v tej deželi dobé; tode njih zobé morajo vse kralju odrajtati, kateri jih potém kupcam prodá. Ta kralj je edini med poglavarji divjakov, kateri si neko část priderží; med vsimi družimi pa ni nobeniga razločka med njim in med ljudstvom.

2. Grudna smo iméli céli predpoldan oblačno. Bregovi so niska, obširna planota, kjer voda počasi teče in deževnica dolgo v létu stojí. Réka se razdéli v več delov, v katerih mastne zeliša rastejo, ktere dajejo v suhim létnim času čredam Šilukov dobro pašo. Po tretji uri po poldne smo prišli do *Sovbátoviga* iztoka, kateri se prek od potoka *Senárskiga* čez deželo Dinkov v Bélo réko izlije, kateri da dobro vodo.

3. dné smo vidili čredo žiráf v golim mimožju, ktere so svoje vratove visoko čez drevésa stegale; in potém 18 slonov, ki so se mirno v visoki travi zabavljali. Ko so barke zagledali, so vzdignili svoje rivce kviško ter vodo v višavo pihali in svoje usésa široko odpérali. — Réka je bila tu širji kot sicer, in na nekterih mestih z visoko travo porášena. Na levim bregu smo vidili tudi danes dolge verste Šiluških seliš pod košatimi palmami. Tudi goro smo vidili naravnost prot

jugu, ki je imela več verhov. Tako smo do 3. Grudna popotovali in v več mestih kupovali. Ta dan so pa Šiluške seliša nehale ob bregu. Šiluki so prav pripravni, krepki lovci in ribči, kateri znajo svoje vozke, dolge in lahke čolnove z čudovitno priročnostjo vižati. Njih se poslužijo, kadar nilske konje love in jih prinesejo na svojim herbtu v svoje, dostikrat dalječ ležeče kočice. Sužni tega rodu, kateri v *Hartum* in *Nubio* pridejo, so, kakor pravijo, neumni in jih imajo samo za težke dela. Šiluki ne prodajajo nikoli svojih, in listi, ki se v kupčiji najdejo, so ubogi vjetniki, ki so Baharanam ali Dinkanam v roko prišli. Tudi očitajo Šilukam, da so leni in zlasti tatvini podverženi. Ker so Šiluki edini in imajo vsi eniga kralja, kateri jih po županih kraljuje, katerih poslanci se vsake tri tedne pri kralju snidejo, so mogočni in sovražnikom strašni.

Breg je tukaj s prav visoko in gosto travo porašen, ki se tako dalječ v vodo zaraste, da ni mogoče, do brega priti. Ta trava pokriva oba brega od najjužniga dela Šiluške države, vso deželo *Noérov* in polovico *Kikov*. Silno gosta je, dostikrat za poldružiga moža visoka, in ko jo človek pogleda, se zdi, da je mehka; pa kmali se je eden misionarjev prepričal, da ni mehka. Ogledeval je stéblo blizo, pa kmalo je čutil, da ga nekaj bode, in vidil, da ima celo roko s prav majhnimi zéli pokrito. Ko je to bolj natanjko ogleđal, je vidil, da so stéblo in žile tega zélša obilo z zéli previdjene. Pa dvojno znamenje božje previdnosti je, ker je divjakam tabor zoper napade z bréga, kakor tudi zernje o pomanjkanju družih pič živeč daje.— Drugi dan smo prišli z dobrim vetram čez jezéro, katero *Baharci gazélno jezéro* (Bahar el Gazál) imenujejo. Takrat je bilo zavoljo niskiga povodja prav

majhno in zavoljo velike trave še nismo mogli viditi, kjé se réka va-nj stéka, ktera od zahoda v veliko Bélo réko teče. Ko smo iz jezera zopet v réko prišli, je bil prod silno vozek, nekaj zavoljo trave, nekaj pa zavoljo raztakanja v mnoge vodotoke, kateri veliko veliko otokov déljajo, katerih mnogi so komaj toliko visoki, kakor voda, in so od nje pokriti. Réke tekó tukaj po sto in sto ovinkih, tako de zadnje barke, ki proti jugu jadrijo, dostikrat prednje proti severju iti vidijo. O visoki vodi se pa veliko teh ovinkov skrije. V takim času mora ta posebna réka v velikim délu svojiga téka širokinu morju podobna biti.

Treba ni opomniti, de je tolika množica povôdnih zéliš v tako vročim podnebjú zraku in vodi zlo škodljiva, in de morajo ljudjé v tem kraju zlo bolehní biti. Tudi si je lahko misliti, de je tukaj merčesov brez števíla, pa njih množico more samo tisti prevdariti, kateri jih je vidil. Komaj se skrijejo poslednji solnèni žarki, se že vse obsračje polno komarjev vidi; in žal mora biti vsakimu, kateri se ne vmakne zdajci za zagrinjalo, ki je zoper té marčése narejeno, in se jim ne zapre. Tudi néke muhe so zlo nadležne, ktere po sonènim zahodu komarje zalazovajo. Té muhe so skorej dvakrat tolike, kakor tako imenovane konjske muhe, in kamor pičijo, teče kri kaplama.

Na téh nesréčnih bregovih pa vunder divjaki prebivajo, desiravno bi se moglo misliti, de tam ni človeka viditi. Rés je sicer, de so njih stanovanja nekoliko od bréga; menj priljudni so pa sploh, kakor drugi divjaki; zakaj ne ene vasí nismo vidili, ampak le tu in tam raztresene posamezne kočé. V prejšnjih obhodih so dajali slonove zobé; ker so pa Turki večkrat po tolovajsko se obnašali, ni prišel noben téh divjakov več blizo

bark. Enaki jezik govore kakor Šiluki, kakor ga tudi *Kiki*, *Eliabi* in *Bori* govore.

10. Grudna smo zapustili deželo *Noerov* in prišli med *Kike*. Ta narod mende samo od ribštva živi; njih sèla so majhne, revne njih koče in njih opravila delajo skorej povsod smerad, ki skorej ni za prestati. Ko zagledajo kako barko se sèlu bližati, beže ribške barke, napolnjene z mladimi ženami, fantiči in dekliči, kot blisk, de se v kakim bližnjim sèlu skrijejo. Tega je to krivo, ker imajo Turki navado, tukaj fante in dekleta ropati, de jih ali kot sužne obderže ali pa v Hartumu prodajo.

Pa vunder zamenjuje ta narod slonove zobé za drugo blago. Ta pot smo pa vunder malo zob, kakor tudi prav malo prebivavcov našli, zlasti iz prvih sèl.

Ko smo prašali, zakaj de jih je tako malo, smo zvedili, de je neki *Kogiur* (prerokovavec) po deželi hodil, in svojim rojakam prepovedoval, slonove zobe ptujcam dajati, in clo s smertjo je vsakimu žugal, ki bi se prederznil, prepoved prelomiti ali s Turki le govoriti.

Ko so to in tudi zvedili, de *Kogiur* ne stanuje dalječ, so se vodniki bark posvetovali, ali bi se ga ne polastili in ali bi to z zvijačo ali s silo storili. Vsi so rekli *de*, samo vikar ne, kateri je bil že po svojim stanu sovražnik vsaciga prelivanja kervi, kar bi se pa pri taki priložnosti zgoditi moglo. Sicer se je pa vikarju prav naravno zdélo, de se je eden izmed divjakov pri svojih rojakih poganjal, s Turki nič ne iméti, ker so Turki poslednje léta toliko roparstva in neusmiljenja doprinesli. Ta pót so vodniki bark se v željo vikarjevo vdali, ker se jim je za njih prihodne naméne potrebno zdélo, se pokorne pokazati. — Pot je šla dalje in 13. so barke pri nekim sèlu kermile, kjer so *Kogiuru* menj vérovali, in kjer je bilo nekaj slonovih zob dobiti. Tode do sèla *Angvèn* jih je bilo malo dobiti, kamor smo 22. Grudna

prišli. Angvèn je majhno sèlce med réko in jezeram. Koče prebivavcov so siromaške; v celim kraju ni drevésa viditi. Njih obličja so krokteji; tako topi se ne zdé, kakor zamórci, ki pod drevési živé. Tukaj smo pervikrat *Sotèb* vidili, to je, nekak droben krompir, s katerim se zamorci živé. Kožo ima rudéčkasto, okus pa je, kakor našiga krompirja, samo bolj vodèn in kisljat.

Tukaj ima poglavar *Kikov* svoj sedež, kateri nas je zavoljo prijateljstva, ktero je njegov oče vselej do tega létuiga dohoda skazoval, posebno pa zavoljo téga, ker so ga dohodniki pred dvema létama s častjo na njegoviga očeta mesto postavili, s častjo sprejel.

Vodja ravno imenovaniga dohoda je bil néki Evropejc, kateri je umel, se priložnosti, da je bil njegovi vodja malo poprej v boju umorjen, dobro poslužiti; nékaj zavoljo téga, da bi divjake bolj podveržne narédil, nekaj pa, da bi si mogočnost omikanih naródog veči mislili. Po mogočnosti veliko divjakov so skupej poklicali, in o gromenju topov (kanonov) je bila izvolitev sina za poglavarja *Kikov* oznanjena. Ob enim so bile pa s papirja najstrašnejši žuganja brane, če bi se kdo upal, se pri ribštvu, živinoreji ali na pašah se poglavarju zoperstavljati. To so divjaki in posebno novo izvoljeni z neizrečeno resnostjo vzéli. Pa vunder je bil poglavar vsakimu izmed ljudstva enak, razun nékiga spoštovanja ktero njegovi osebi in njegovi veliki postavi skazujejo.

Po priserčnim sprejéttju je pokazal svojo hvaležnost s tém, da si je po mogočnosti prizadéval, slonovih zob nabрати; tudi pri zamenjevanju blaga je ostal vedno pričejóč. Nobenimu pa ni toliko zaupanja skazoval, kakor najstaršimu misionarju. Mende zavoljo tega, ker je imel misionar očala (špegle), in pa dolgo, skorej vso bélo brado. Kolkorkrat ga je vidil, je šel k njemu, je šel za njim, in ga je včasih za roko prejel; pa pogovarjati se nista mogla, ker

eden družiga jezika ni umel. Misionar se je vernil na barko, kamor je šel tudi poglavar za njim. Zdaj so poklicali vikarja z brega, kateri je zdajci tomača iskati ukazal. Med tem je pa poglavar zdaj vikarja zdaj misionarja za desnico prijemal, in jima jo je kuševal. Ko je tomač prišel, so zvedili, zakaj ju tako posebno častí. Ko je namreč misionarja vidil, ga je mislil imenitniga prerokovavca, in prosil je zoper navadno šego divjakov, ki vselej lepotij prosijo, namest za kako čudovitno reč, mu štiri željé spolniti. Perva želja je bila, de bi veliko otrok imel; druga, de bi vsi umerli, ki so njegoviga očeta umorili in njega ranili, (imel je še veliko rano na glavi, ki mu jo je že pred trémi mesci pušica vsékala in ki je ostudno smerdéla); tretja, de bi vselej svoje sovražnike premagal, in četerta, de bi mu rano zacélil.

Perva misel misionarjeva je bila, ktero je poglavar nazadnje izgovoril, in ktera mu je mende najmenj pri sercu ležala. Izmili so mu glavo čisto in čez rano namazek položili, kteriga so mu toliko dali, de je lahko več dní družiga na-njo deval. De ne govorim dalje od tega, opomnim samo, de smo ga popolnoma zdraviga našli, ko smo se vernili. Ker mu je bilo pa na tej reči po primeri z drugimi izrečeni-mi željami najmenj ležeče, se mu tudi ni truda vredno zdélo, se za to zahvaliti.

Ko smo mu tako za glavo zdravila dali, je zopet svoje želje ponovil, in misionarji niso bili v majhni stiski, mu dostojin odgovor dati. To je bilo pa še huje, ker je bilo zavoljo majhnih védnost poglavarja in tomača nemogoče, jih tako podučiti, de bi verjéla. Zdaj se zmisli vikar, mu podobno prečiste device Marie dati, ktero mu je okrog vratú obésil. Zlo je bil zavoljo téga dovóljin. Ko je vprašal, ali bo ta svetinja, kadar bo tréba, z njim govorila, je odgovoril vikar, de mu bo v vsih silah pomagala. Nazaj pridši

smo vidili, de je dolgo in široko obléko slekel, ktero smo mu oblékli; podobo je pa vunder na vratu obderžal.

Spremil nas je do meje dežele *Kikor*, in po njegovim prizadétju smo dobili več slonovih zób, kakor v drugih sèlih, desiravno jih je bilo letas menj dobiti memo druzih lét, ker so zavoljo Kogiuroviga šuntanja slone bolj iz nemar pustili.

25. smo prišli med *Heliabske* in *Bórske* zamorce. Ti stanujejo na desni, uni pa na lévi strani réke. Misionarji so tukaj Gospodovo rojstvo obhajali, kakor jim je bilo mogoče. Na barkah so bandéra razpéli, in sicer *francosko*, kot barke vlastno, in *avstrijansko*, kot vikarjevo narodno bandero. Zjutrej in zvečer so z malim topam, ki je bil na barki, nekolikokrat vstrelili. Tudi druge barke so nam to čast skazale, de so svoje bandera raspéle, na kterih so polovico mesca imele.

Heliabci in *Borci* so bolj priljudni narodi, kot poprejšni. V velicih sèlih stanujejo, imajo prav veliko živíne, posebno goveje. Bolj prijazni in veseli so. Tudi ti so svoje sinove in otroke poskrili, ker so se bali, de bi jih jim ne vkradli. Slonovih zób niso letas nič menj dobili memo druzih lét, ker uni *Kogiur* k tema narodama ni prišel.

Proti zahodu od Heliabcov stanujejo s soródnim jezikam narodi *Dumiecov*, *Gvacov*, *Atvótcov*, *Vajacov*, *Madarcov*, *Lovcov*, in *Arolcov*; s *Heliabci* so dostikrat v prepíru, desiravno so ž njimi eniga rodú.

27. Grudna smo prišli do 6. stopnje, 16. minute, 44. sekunde severne širočine. Tukaj se razdeli réka v dva glavna cepá. Cela truma otokov, kterih število se ne da povédati, je očém prijetna. Pervi in zadnji otok sta po videsu največja. V severnim in severno zahodnim delu stanujejo *Heliabci*, v južnim in južno zahódnim pa *Čirci*.

Pri téh dvéh cepah réke se navadno obhodstvo razdeli, in sklenili so, de imajo tri barke po zahodnim, štiri pa — med njimi vikarjeva barka — po izhodnim cépu iti. Ker se je že začélo mračiti, so sklenili v vasi *Heliabcov* prenočiti, ktera leži tik réke tam, kjer se razdeli. Pa komaj smo se k temu pripravljali, so se prebivavci oddalili, de bi vsaj brez strahú prenočili, in barke so kermile, vsake na strani otoka, od kodar jim je bilo prihodnje iti.

Drugi dan so misionarji dobro vidili, de so divjaki popolnoma prav iméli, od bark bežati; zakaj ko so se barke dalje po réki peljale, so se vidili ostanki sêla, in zvedilo se je, de so ga o prejšnim obhodstvu Turki požgali.

Ta dan smo vunder enkrat po dolgim času, na zgornji meji dežele *Barcov*, prav lép, krasen zelen gojzd ob desnim brégu proti jugu vidili. Dalebova palma raste med *Heliabci* in *Anderabci*, tamarinte in drugo drevje, z listjem, kakor mimoze ali pa z podolgastim. V Savani je le tu in tam kak posamezen povôden ptič viditi. Tukaj je pa mnogo ptičev žvergolelo, ki imajo najlepši pérje.

Preden smo deželo *Heliabcov* in *Barcov* zapustili, s kterimi tudi podnaréčja in preméne Šiluškiga jezika nehajo, so vzéli barke tomače izmed tacih prebivavcov, kteri so jezik *Čircov* in *Barcov* (kteri je pri obéh narodih enak), kakor tudi kaj Arabskiga uméli. Če pa arabsko ni dosti, se umejo po tomačih. Vikar je že iz Hartuma mladiga človeka, Barskiga rodú, v službi sabo vzél; ta je srédnje arabsko govoril, in je bil pozneje misionarjam zlo koristen.

Heliabci so visoke, ravne postave, plečati, z zbočnimi persmi in glavo pokonci nósijo. Možki in ženske imajo večdél nesčesane lase, kteri jim v majhnih svitkih dol visé. Njih čelo je visoko zbočeno, nos ne preveč preč moleč, malo vtisnjen, z širocimi nosnicami. Usta so široke, ustnice ne debéle. Vsi so s pepélam namazani, s kterim

tudi svojo živino namažejo, ktero tako zlo ljubijo. Zgolj pastirji so in se živé z mlekam in mesam cerknjenih goved in ovác. Sumni so zlasti do Turkov, med sabo pa se ljubijo, desiravno se včasí zavoljo majhnih rečí prepér in boj vname. Omožene žene so okrog lédiž z kožami pokrite, devícam pa le telečja koža čez plèča visí, ki pod eno pazdihó doli maha. Žene se lepotičijo z debélimi železnimi krogi na obeh nogah in rokah, ki gréjo do komolcov in kolén; druge imajo verige lepšiga déla, ki na herbtu in persih čez križ gréjo. Njih voljni lasjé so 4 do 5 perstov dolgi; na čelu imajo ali versto steklenih biserov ali pa trák iz pérja kake trave.

Ko smo 29. na desnim bregu na deželo stopili, je prišlo veliko černih, prav lepe, visoke postave, iz lesovja. Lepo so bili stvarjeni, černi kot žamet, de so se na soncu svetili, možkiga pa prijetniga obličja, — čisto délo nature! Njih gladko čelo je visoko in lepo izbočeno, obličje okroglovato in pravšne dolgosti, nos ne širok, majhen in malo zakrivljen. Na tla so se vsédli, in narodno vojaško pesem péli. — Zvečer smo vidili čedo več kot 30 nilskih kónj, ki so bili vkupej v réki.

Poslednji dan léta smo prišli v deželo *Čircov*, in tu se je vse premenilo. Ljudstva je prišlo vse černo našim barkam napróti, in ko so k njim prišli, so jih spremljevale žene vsake starosti, dekleta in fantji ob bregu réke, so péli in k svojimu petju primérno z rokami ploskali. Pesem je bila: *Mata da do-to, Mata da do-to!* in so jo takó soglasno péli, kakor bi se pri divjim narodu gotovo ne pričakovalo. To je njih pozdravljenje, in poméni: „Sultan dobro se imaj!“ — „Sultan, dobro se imaj!“ Samo takrat so nehali nekoliko péti, kadar so stekleno blago poberali, ki so jim ga na breg vergli, potem so se pa zopet prizadevali, barke doiti.

Tako so nas do sêla spremili, kjer so se nekaj časa vstavili; zakaj, ko smo se memo peljali, so šli veliko bolj dalje za nami, kakor so nam napróti prišli.

Veči priljudnost tega naroda, kakor tudi *Barcov* izvi-
ra od todi, de Turki pri svojih prejšnjih prihódih niso po
svoji navadi tako neusmiljeno in tolovajsko se obnašali. De
tega niso storili, hočejo nekteri hrabrosti pripisati, kte-
ro imajo ti med vsimi drugimi divjimi narodi.

V njih sêlih in prostornih lésah, v ktere svoje govéda
gonijo, smo vidili, na suho pridši, ljudi vsake starosti in
obojiga spôla. Prijazen spominj zapustiti, je razdélil vikar
med otroke vsaktere steklene reči. Očetje in matere so jih
sami prinesli, včasi pa so jih clo s silo privlekli, če so se
otroci sami priti bali.

Ta dan smo se zlo dolgočasovali, ker zavoljo majhne
vode nismo mogli dalje iti. Zakaj voda se raztéka tukaj v
mного vodotokov. Od perviga dné, ko so se barke razšle,
so hotle tiste, ki so se po izhodnim cépu peljale, med dvema
vodotokama po desnim iti, kakor se je to tudi pri prejšnjih
obhodih godilo. Pa komaj so perve barke za streljaj dalječ
prišle, so spoznali, de ni mogoče dalje iti. Sreča je bila za-
nje, de množica zbraniga ljudstva od Turkov še ni bila tako
razkačena, kakor poprejšni naródi. Če bi bilo tako, bi se
bili gotovo verniti mogli. Zasipi so bili, kamor so se ganili,
in dostikrat je bilo treba, de so vsi barkarji mogli v vodo
iti. Gosto tik eden družiga so bili barkarji pri sprednjim
in zadnjim délu, kakor pri bokih barke, z nogami so se ter-
dno v dno réke vperli, z herbtam pa v barko; na kričaj
vsih so barko vzdignili, ktero je tačas sto in sto divjakov s
terdno vervjó za korak dalje vleklo. Zdaj so se barkarji
zopet tako postavili, ravno tako so barko za korak naprej
spravili in to tako dolgo délali, de je začéla barka plavati.
Plačilo smo hotli tem divjakam dati, pa to ni bilo lahko.

Komaj so verv spustili, so od veselja zakriknili; na tisto stran barke so se rili, kjer je bil razdeljivec steklenih reči. Tlačili so se; eden čez drugiga je roke molil, in tako, de je steklenih reči več v vodo padlo, kakor njim v rokah ostalo. Drugač so jih mogli tedaj deliti. Delivec je zlezal na visok steženj barke, in je vergel od ondi od časa do časa perst steklenih reči v vodo, kjer jo je menj globoko vidil. Kako so se tukaj divjaki pripogovali in skerbno iskali! nekteri so polne pesti blata in peska iz vode prinesli, in so steklenino iz njega iskali. Ker nihče posode ni imel, kamor bi bil te reči spravljal, je vzel vsaki vse v usta, kar je našel. To je terpelo dve ali tri ure; v tem času so se iskavci pozgubili. — Ko so prvo barko tako naprejšpravili, ali bolj nesli, so začeli z drugo ravno tako delati in z ostalimi.

V tem kraju so misionarji prvi dan Prosenca pozdravili, in novo léto je odgovorilo z neprevideno nevihto; dežja, bliskanja in gromenja je prišlo obilo. To je bilo kaj posebniga; zakaj še več ko en mesec je bilo do tistiga časa, ko vsako léto dežuje. Drugi dan je zopet nevihta protila, pa vunder ni prišla. Ta dan (3. Prosenca) smo zaglédali dalječ na južno-zahodni strani hribje, ki se *Nierkanij* imenuje. V deželi *Barcov* leži, ne dalječ od réke, kjer divjaki železno rudo kopljejo. To je bila prva gora, ktero smo zaglédali, ko smo uno zadej pustili, ki se na obrazih zemlje *Tefafan*, navadno pa *gora Dinkov* zató imenuje, ker v deželi tega naroda leži. Če se Čirska dežela pogleda, se vidi, de Čirci niso pastirji samo, ampak tudi kmétje, in de Šilukam malo odjenjajo. Njih kočé so okrogle, kterih stene so iz terstja z ilam zamazaniga in strehe tudi okrogle. Terdno so zidane, in varjejo hudiga deževanja. Prav krotki so viditi, pa vunder véjo svoje premoženje braniti, so serčni, in znajo lok in pušice dobro

sukati. Kradež v svojih čédah so vselej s smertjo kaznovati pripravljani. To je ravno vzrok njih vzajemnih bojov. Bolj brihtni so, vedno v gibanju in ne prežé, kakor *Kiki*, enako štoram céle ure v eno réč. — 3. Prosenca je prišel *Bajski* poglavar k meni, me v svojo hišo povabiti. Prosil me je tudi v njegovi hiši ostati in gospodariti. Zagotovil sim mu, de se bom vernil in mu ljudi pripeljal, ki se bodo pri njem vselili in ljudstvo v vsim podučili, česar mu bo tréba, in de jih potém nihče več ne bo nadlegoval. Dovoljin je bil s tém in me je še enkrat prosil, svojo besedo prihodnje léto spolniti. V tém létnim času smo vidili tukaj polje s sézam; tudi boba in že gori imenovane dure veliko pridélajo. Povertnine nimajo divjaki nič, razun buč, ktere so pa tukaj komaj tolike, kakor majhne kumare. Z veseljem smo jih jédli, ko smo tako dolgo presnino pogrešali.

Posebno me je pogled nekakiga *kozolca* razveselil, *kakoršne imajo pri meni doma — na Krajskim*. Tukaj suše sizamovo bilje v njih in kažejo ob enim, de so ti prebivavci vgodni za kmetijstvo.

Sédmi dan so prišle štéri barke na konec imenovanih otókov in na konec silno težavniga veslanja, in so našli ondi une tri barke, ki so v noči pred tu sim prišle. Tú je meja med *Čirci* in *Barci*. Pred kratkim sta iméla ta dva naróda eniga samiga poglavarja, očéta bratov, ktera sta zdaj poglavarja razdeljeniga naróda *Barcov*, in vsaj po videsu — v prijateljstvu živita. — *Čirci* pa niso hotli po smerti oménjeniga poglavarja nobeniga njegovih sinov kot vladarja spoznati, in živé zdaj vsi raztréseni. Vsako sèlo z njegovo okolijo ima namreč posebniga poglavarja, kterimu se *Magà* pravi. Se vé, de je dostikrat prepér med sèli, posebno z unimi na uni strani réke.

9. Prosenca je prišel *Nigila*, mlajši imenovanih bratov, barke obiskat. S streljanjem z malim topom in s puškami je bilo slovésno sprejét. V rudéči suknjeni obleki je bil, ktera je pa že ob svojo barvo prišla; še naši prednjiki so mu jo podarili. Ta pot je dobil široke hlače, bélo srajco in poverhno suknjeno rudečo obléko. Dokler je bi pri barkah, se ni nikóli slékel; pa povédano nam je bilo, de po odhodu nag, kakor uni drugi, hodi. Ne minutice nas ni zapustil; jedel in spal je na barki misionarjev, in Evropejcov memo Turkov ni mogel prehvaliti.

Nigila je mož prav velike postave, ima bistro oko, brihten um in je vedno prav délaven. Pravijo, in verjetno je tudi, de je v bojih vselej prvi med vsimi, in je takó enak kralju zverin. Njegovo ljudstvo ga ljubi in spoštuje, in to spoštovanje in ljubezin, z lastnostmi njegove osébe, so edine prednosti pred njegovimi rojaki. Sicer stanuje v prosti koči, kakor drugi, déla vse z lastnimi rokami in nósi zmeraj sam svoj majhen stolček, na kteriga se, kadar je treba, vséde. Ti so edini divjaki, kteri imajo navado, na prav majhnih stolčkih sedéti. Délajo jih iz eniga samiga kosa lesa s svojimi pušicami, in jih včasi olepotijo, ker jih s steklino vložé.

11. je prišlo k *Nigilu* več njegovih žen, sinov in hčeri. Hčere in žene so iméle vsaka jerbas na glavi, v kterim so iméle orodje za kuho in za svoje druge potrebe. Ena bolj postarnih žena je iméla okrog ledij rudečo kožo, ki je do kolén segla. Druge žene in hčere so iméle za pas vozec usnjat jermen, ki je, kakor de bi bil iz borniga želéza tkan, na kterim je tkanje iz špage in majhnih železnih krožčkov visélo; druge so iméle prav goste franže iz majhnih verižic ali usnjatih jerménov. Zadej visi tudi iz usnjatih jerménov, malo tanjši kot tanek konjsk rép, narejen povézek skorej do pete. To je edina obléka on-

dašnjih kraljic in kraljičen. Okrog vratú nosijo obvratnice iz steklenih biserov, na rokah železne opéstnice in obróče za lepotijo; in sicer toliko in tako težkih, de jih oranijo. Pa vunder se ne morejo premagati, té reči preč djati. Tisti dan je prišel tudi *Šioka*, starji brat *Nigilov*, spremljen od več svojih žen, barke obiskat. Kar dobro sercé utiče, je bratu enak; pa menj hreposti in pogumno-sti ima. Zavoljo tega sta se mende tudi ločila, in ima manji gospodarstvo. *Barci* imajo med vsimi divjaki, ki v tém kraju ob réki stanujejo, najbrihtnejši glave. De pa ne bom preobširn, hočem tukaj samo od njih *dél* \approx *železám* govoriti. Oni imajo v tu in tam v njih dežéli ležécih gorah bogate rudarija za želézo, ktere je eden prednjikov téh dvéh bratov, in sicer v sédmim kolénu, znajdel.

Pri razsojevanju njihnih dušnih vgódnost se mora tudi na tó glédati, de nimajo skorej nič oródja, in čuditi se je lé, de jih še dozdej nimajo; ja misliti bi kdo mogel, de jim njih prebrisana glava njih pomanjkanja še ni dala čutiti.

Oni nimajo nobeniga *mehú*, nadoméstijo ga pa z dvéma lončenima posodama, ki ste zdolej izvotljene. Na eni strani posode je cév (rór). Luknjo posode zakrijejo z mehko kožo, ki je okróg in okróg posóde z tanko vervico privézana. Na srédi kože naredé luknjo, h kateri palčico privéžejo, ktera luknje ne pokrije popolnoma, ampak pustí, de sapa zraven more. Na koncu palčice je iz terdiga usnja króg, kateri je pa veči, kakor gori popisana luknja, in je divjakam zaporica tega mehú. Poslužijo se ga tako le:

V senci kakiga veliciga drevésa skopljejo okroglo jamo, in naredé na eni strani grabenček, kteriga tam, kjer se v jamo iztéka, z majhnim ilnatim mostkam po-

krijejo. Tista jama je kovačnica, ktero s ógljem napolnijo. V imenovanim grabnu pa napravijo po mogočosti blizo mostka gori imenovane cevi obéh popisanih posód na prav, in kovačev fant vzdiguje in suje, kolikor more, hitro obé palčici, zdaj eno, zdaj drugo. Zavoljo vunanjih krogov, ki sta na koncu palčic, se vzdiguje pri vzdigovanju, in pada pri pritiskovanju luknja v sredi kóže. Tako izganjajo sapo iz njé, ki va-njo pride, in sicer vso pod malim mostkam. Rés je, de tak méli ni tako močan, kakor so naši; pa sapa vléče tako bolj neprestano, kakor pri naših.

De ogenj bolj podpihovajo, ga ne škropé, kakor pri nas, z vodó, ampak potrésajo neka v prah zdrobljeno perst na-nj.

Kléš nimajo nikakoršnih, de bi razbeljeno želézo iz ognja jemali, ampak v ta namen odrežejo kako vejo z drevésa in jo razcépijo, kakor je tréba. Nakovo jim je plošast, prav terd kamen, in namest kladva imajo tudi v začetku prav terd kamen, s katerim želézo v pervo obdélajo; potem ga oblikajo s želéznim drogám še bolj, ki je za eden obéh kamnov terdno privézan. Šravbov, škaríj, pil, svedrov, i. t. d. ne poznajo. Kdo bi tadaj mogel verjéti, de s tako malimi in nepopolnimi orodji sto in sto tako raznih reči izdeljujejo, s kterimi ne zakladajo samo druge divje narode, ampak tudi arabske pastirje in varhe veljbljudov (kamél), Turke in Sudanske barbarje! —

Kmetijstvo in ribštvo dobiva od njih svoje orodja, možjé in žené lepotičijo z njimi glavo, vrat, ušesa, roke, kolke in nogé. Želézo mora verh tega v drogéh in plošah vsake mére, kakor njegovo poveršje v raznih oblikah (formah) izdelano biti. Nobene reči pa ne izdelujejo tako popolnoma, kakor orožje. Če v evropskih

muzejih njih pušice z čudenjem ogledujemo, moremo komaj verjeti, de so brez kladva in pile tako lično izdelane; ja svest sim si, de bi, če bi marsikter boljši kovač samo sirovo orodje téh divjakov imel, ne bil v majhni zadrégi, take reči izdelati.

Ta narod je dalje najpriljudniši in najpostrežniši med vsimi, kateri ob réki stanujejo, tako de so misionarji hvalo poterjeno našli, ktero francozki popotovavec Dr. *Arnaud* in drugi, ki so pred njimi tu bili, temu narodu dajó. Zato se je vikarju in njegovim tovaršem prav vgodno zdélo, namen, ki je bil že v Hartumu sklenjen, pa do tega dnéva neznan, izpeljati. Ta namen je bil: Koj ko bi bili gotovi, de je življenje misionarjev brez nevarnosti, bi Dr. *Angelo Vinko* in Dr. *Emanuel Pedemonte* med njimi ostala, de bi zamorce v srednji Afriki spreobračala; tode zdaj le, kakor če bi Dr. *Vinko* geografiških lastnost teh deželá se učiti, Dr. *Pedemonte* pa, kakor, če bi te kraje obdélovati in z novimi izdelki obogatiti hotel. Zavaljo tega je imel obilo razniga sémena pri sebi. Ta namen obéh misionarjev je bil *Nigihu* in *Šioku*, kakor tudi poglavarjem bark razodét, katerim to zavaljo stariga prijateljstva z *Nigilam* ni moglo skrito ostati. Obá brata sta bila s tem zlo dovóljna, in vsaki nja ju je hotel pri sebi obderžati. Vozniki bark pa so se po mogóčosti prizadeváli, jima to odsvetovati, in rekli so ti nevošljivci, de zavaljo ničesar družiga tega ne odsvetujejo, kakor ker previdijo, v kaki nevarnosti bi bilo življenje misionarjev med tako srovimi ljudmi.

4. dan prosenca so bile barke pod 4 stopnjo in 50 minuto severne širočine, ne več dalječ od ondi, kjer so so se druge obhodstva vstavile, ker se tukaj pripoveduje, de je nekoliko višje slap, čez kateriga ni mogoče priti. Ta pot pa je bilo sklenjeno, dalje iti, kolikor bi

bilo mogoče, in če ne dalje, vsaj do slapa. Tu se je reka, kakor jezero razprostila; skušali so na razne kraje se dalje peljati, pa silno plitva voda ni pustila že obloženih bark naprej. Sklenili so tedaj nazadnje, tri barke in med njimi vikarjevo sprazniti, in tako poskusiti, dalje iti. Čez malo več kot pol dne so bile barke spraznjene in peljale so se dalje v družbi *Nigila*. Misionar *Emanuel Pedemonte* pa je tukaj ostal, de bi najpripravniši kraj poiskal, kjer bi se vselil.

Najprej je prašal po *Nigilovim* stanovanju in kako dalječ od reke de stanuje. Za potrebno je namreč spoznal, to stanovanje obiskati, viditi, ali je mogoče v njegovo ponudbo se podati, de bi misionarji pri njem stanovali. *Šioka* mu je odgovoril, de je *Nigilova* hiša v Belenjánu, blizo gora, ki se proti izhodu vidi; tode predalječ je bilo do tje, kakor de bi pred nočjó do bark mogel nazaj priti. Misionar se je pa vunder z nekterimi divjaki, ki so bili *Nigilove* rodovine in hotli se k svojim kočam verniti, koj na pót podal, ktero so péš storili, ker nimajo ne ti ne drugi divjaki nikakoršnih vóz. Najhuje pri tém je bilo, de jih je komaj dohajati mogel, ker so bili silno urni, in ker so prošnje, bolj počasi iti, malo pomagale, ker so kmalo zopet po navadi teči začeli. Prizadevali so se sicer, ga zavoljo tega tolažiti, in kjer so še dalje kako kočo zagledali, so rekli, de je *Nigilova* hiša; ko so pa do ondi prišli, se je pokazalo, de ni bila, ker so memo hitéli. Tako dalječ so že prišli, de je bilo vsako drevo bližnjih gora razločiti; pa *Nigilove* hiše še ni bilo viditi. Sonce je že precej nizko stalo, in komaj je bilo še toliko časa, de bi bilo mogoče k barkam nazaj priti. Pa le majhna še dalja je bila dosti, de bi se dalo prevdariti, de lega tega kraja ni za to, se tami vseliti, ker je bil tako pod goro, de je mo-

gla vročina tam neizrečena biti. Verh tega je bila tudi voda silno slaba, ktero so v vodnjakih hranili. Tega se je z žalostjo prepričal, ko ga je velika žeja pekla, in je s potama ženo srečal, ktera je v buči vodo nesla. Le prav malo je je pokusil, ker je bila belkasta in silno zoperna. Pa teh kaplic mu je bilo dovolj, de se je par dni slabiga čutil. Sklenil je tadaj, na brégu réke stanovati; vernil se je, in dva *Nigilove* rodovine sta mu bila tako dobra, ga k barkam nazaj sprémiti.

Tri ostale prazne barke so med tém dalje šle. Ko so čez tisto mesto prišle, ki jih je popréd zaderžavalo, so se peljale brez spotike naprej, in prenočili smo tam, kjer je bil konec prejšnih obhodov. Zjutrej so jadra napéli in o poldne smo bili že pri gori imenovanim strašnim slapu, *čez kteriga do sdej še nobena barka ni prišla.*

Dr. *Arnaud* se je mogel tukaj vstaviti, desiravno je serčno hrepenel, dalje priti.

Ta njegova želja je pa vunder v boječosti barkarjev, kakor tudi v hudobni volji poglavarjev bark nepremagljivo oporo dobila, ki so se prižadévali, v svojih podložnih boječost délati.

Tukaj se réka zopet silno razširi; voda dere zavoljo nagnjenja proda hudo, in tu in tam glédajo skale iz vode. Pri tej širjavi réke in pri tolikih vodotókih ni bilo drugače, kakor preiskovati, de bi se zvédilo, kje je dosti vode, de bi barke nesla.

Vodnik barke, na kteri je bil vikar, je bil zopet, kakor navadno na vsih nevarnih mestih, pervi, in je vse zapréke premagal. Ostale dve barki ste jadrile po brazdi perve. Njegova pogumnost, kakor njegova priročnost in izurenost v brodništvu gotovo zaslužijo, de se tukaj njegovo imé kakor imé tistiga zapiše, kteri je pervi čez ta nevarni kraj prišel, in v povišanje té slave naj se še pristavi,

de voda še morde nikóli tako plitva bila, kakor ravno to léto. Ta verli mož se imenuje *Soleiman Abu-Zajd*, rojen v *Vadi el Kenús*, Nubški deželi, iz ktere pridejo najbolj-ši brodniki.

Ko smo čez to mesto srečno prišli, smo se srečno dalje peljali. Pa čez malo milj je bila vsa réka z peskam zaperta in po natanjknim preiskovanju smo našli, de je prav blizo bregov dovolj globočine. Potém smo se ob levim bregu dalje peljali. Ko smo tudi iz té sotéske prišli, smo se peljali štiri milje brez zadržka. Potém smo zopet mnogo skalovja pred sabo vidili, ki je iz vode na mnogih krajih molilo. Pa ne nevarno ne težavno ni bilo tu skozi priti.

Dovolj časa smo še iméli, lepote téga zlo obljudjeniga kraja vživati in smo pri sèlu *Tokiman* kermili. Vganili smo zarés željo ljudstva; zakaj komaj smo se vstavili, kar je velika množica priderla, novo reč in prikazin glédati, ki jim je bila čudo. Slišali so siser od posameznih svojih rojakov, ki so v bolj severnih krajih slonove zobé prodajali, de so tudi béli ljudjé na svétu; pa *vidili še niso nikóli nobeniga béliga*. Misliti si more tadaj vsaki, kako so se čudili, ko so prvi pót béle, bradate in od nog do glave obléčene možove zaglédali. Nič menj se niso čudili, ko so tako težke barke zaglédali, ki so s pomočjo širôcih in velicih jáder tako lahko po réki plavale. Nad ničemur se niso pa tako vesélo zavzéli, kakor nad glasovi harmonike, ktero je vikar s sabo imel. S napéto pazljivostjo so glédali gibanje rók in perstov, in zapopasti niso mogli, od kodi taki glasovi pridejo, ki tako veselje délajo. Neki poglavar dežele, vnét oo prirojenih čutljejev, pride k vikarju in mu razodene vóljo, mu gospodarstvo sèla prepustiti, če bi hotel sklep storiti, ondi ostati. To so bili prvi divjaki, kateri so iméli to čut za muziko, in ktero tako sploh pri divjakih v Ameriki

opazijo. Tudi njih rojaki nad slapam so iméli veselje nad muziko, zlasti pa *Nigila* in *Šioba*; vsi drugi rodovi pa si niso nič inaciga iz njé storili. Ta harmonika je bila potém dar, ki ga je *Nigila* z neizrečenim veseljem prejel.

16. Prosenca smo zjutraj zgodaj odrinili in smo se pripeljali čez dvé uri v sèlo *Logvek* na lévím brégu, ki ima imé od na samim stojéčiga griča. Želel sim, na-nj iti, de bi okolico izobrazil, in nekteri rojakov so me spremili. Od ondi se je dalječ vidilo, tu visočine, tam globine; po vsi planjavi živé ljudjé ali v posameznih kočah, ali v majhnih sèlih, posebno ob réki. Povsod raste drevje, pa nikjer tako skup, de bi gojzd storilo. Dalječ proti jugo-zahódu se vidite gori *Reqs* in *Rigi*, blizo ena druge, ki storite v tistim kraju mejo dežele *Barskih* zamorcov. Réka, ki med njima teče, izvira, po dopovédkih ondašnjih rojakov malo nižeje, se potém zavíje, gré začétkama proti izhódu, in potém próti severju, dokler do majhne gore pride. Ne dalječ od ondi leží proti izhódu gora *Kerek*, kjer veliko železne rude nakopljejo; za njó se vidijo v raznih daljavah visoke gore, na kterih nezmernih planjavah *Jangvarajski* zamorci prebivajo, kteri so sovražniki *Barcov*. Dalječ na severni strani leží že imenovani *Nierkanij*. Proti zahódu kupí mnogo gorá kviško, med kterimi je *Belenjanska* najvišja in najdaljša. Iz vsih kopljejo želézo, tode ne iz vsih v enaki mnogosti. Za temi stermé glavé Lagvajaskiga hribovja proti nébu, blizo kterih *Berijci* stanujejo, kterim so tu *Barci*, tam pa *Galaci* mejači. Proti jugu smo vidili dolgo rajdo gorá, ktere so bile pa zavoljo dalje komej viditi, in od kterih zamorci niso vedili povédati, čiga de so.

Desiravno je bilo popred izgovorjeno, tako dalječ proti viru iti, kolikor dalječ bi voda pripustila in kolikor bi mogoče bilo, se peljati; so vunder začéli težavnosti poti nazaj premišljévati, in sklenili so, se verniti. 17. Prosenca

smo se vernili, in drugi dan smo prišli k unim štirim barkam.

Perva misel misionarjev je bila, tukaj kermi. Pa *Nigila* in *Šioba* sta se med tém premislila. *Šioba* je očitno rekel, de jih nikakor neče pri sebi; uni se jih je pa v *Bele-njan* branil, kamor jih je poprej povabil. Odločil jim je pa sèlo *Berigiu*, kjer je njegova mati stanovala. Desiravno smo nad to preméno misel zlo osterméli, se nam je vunder najbolje zdélo, se ne zoperstavljati, in se v to voljo vdati. Zavaljo tega so se 18. Prosenca vse barke vstavile, de bi v *Berigi* na suho stopili, in tukaj se nismo neč menj zavzéli, de *Nigila* misionarjev ni sprémil, kar je doslej zmiraj storil. K naši barki je prišel, slovo vzél, ter rékel, de hoče po suhim v sèlo iti, kjer ga bomo že našli, kadar pridemo. To je v nas koj sum zbudilo, de nam Turki naga-jajo; ta sum je bil pa še pomnožen, ker o céli vožnji nič od *Nigilove* póti nismo zvédili.

Čez dva dni smo prišli v *Géri*, sèlo na desnim brégu, eno miljo nad sèlam *Berigia*, kjér smo kermili, de bi od *Nigila* kaj zvédili. Ko tudi tu nismo mogli nič od njega zvéditi, je bilo gotovo, de se je samo po nagajivosti barknih vodnikov tako prevergel, in de se je *Nigila* samo po njih prigovorjanju tako krivo zgovóril. To je preveč prirojeni priprostosti zoper govorilo, ki je misionarjem na *Nigilu* kakor tudi na ostalih divjakih tako dopadla. Tako prepričani smo svojimu namenu zvesti ostali, tam ostati, ker smo mislili, de bomo *Nigila* prav lahko od njegove nasprotne, nam škodljive misli odvernili. Misionar Dr. *Angelo Vinko* je šel pri *Berigii* na suho, viditi, ali ni *Nigila* zastran nas nikakošniga povelja poslal, in če bi se to ne bilo zgodilo, se s poglavarjem zastran našiga vseljenja zméniti. V *Geri* ni bilo nobeniga poglavarja, ker je še le undan umerl; *Emanuel Pedemonte* se je pa o njegovi prvi poti z enim

prav priljudnim kovačem soznanil, od kteriga je tudi zvédil, kako v teh krajih želézo kujejo. Ker ima ta misionar nekoliko kovaške umetnosti, je imel več kovaškiga orodja pri sebi, in vgodno se mu je zdélo, se ga zdaj poslužiti. Poiskal je imenovaniga kovača in pripeljal ga je na barko. Pokazal mu je vse orodje, in pokazal, kako se ga poslužiti, rekoč, de ga mika, tam ostati, in kot dobra prijatla bi se ga skup poslužila. Černiga je pogled njegov silno razvesélil, in se je silno nad njimi čudil, in to tim več, ko je slišal, de se hoče misionar ondi vseliti. Skup sta šla na suho, in zamorec je vsim misionarjev namen razodel, ktere je sréčal. Nazadnje prideta h kovačnici pod velikim drevésam, kjer je bilo veliko divjakov zbranih in vsi so se zlo veselili, de bodo mogli obá misionarja med sabo iméti. Potém se je vernil *Pedemonte* nazaj k barki, kamor je o tistem času tudi *Vinko* prišel, kteri ni v *Berigi* ne *Nigiloviga* povelja ne poglavarja sèla dobil, de bi se ž njim zavoljo vselitve zménil. Desiravno je bilo ljudstvo tam zlo dovoljno, vunder brez poglavarja niso nič skleniti hotli. Misionar je pustil tadaj služabnika tam, de bi mu koj povédal, ko bi uni prišel.

Med tém so mislili vikar in misionarja dobro voljo, ki so jo v *Geri* našli, v svoj prid obrniti. Barko so, kolikor je bilo mogoče, blizo imenovaniga drevésa spravili in začéli blago in hrano skladati, s ktero so se do bližnjiga obhoda previdili. K drevésu je prišel star, dobro rejen zamorec, poglavar sèla v soséski. Na svojim malim stolčku je sedel, obdan od množice gledavcov, in je mirno délo glédal, ki je šlo h koncu, kar se približa množici eden barknih poglavarjev s tomačem. V sredo se vstopi, prime stariga zamorca za roko, in pelje na stran. To viditi, zapustí *Pedemonte* blago, pri kterim je na traži stal, in hití za obema, slišat, kaj se menita.

Zakaj od tistiga Barskiga zamorca, ki je bil naš služabnik, se je že nekoliko jezika naučil. Komaj ju doide, kar se razídeta, brez de bi bil lé besédico zvédil; ko je zamorski poglavar misionarja zaglédal, prime tomača za roko, in mu pomigne z očmí, kakor če bi ga bil hotel prašati: „Ali je ta tisti?“

Stari zamorc se je vsedel na svoje mesto, misionar pa na svoje. Pa niste še dve minuti pretekle, kar začnejo na vsih straneh mermrati, in vsi, kakor zmešani, se sim ter tjè gibati. Iz té mešave stopi eden oholo, ter migne misionarju, nazaj na barko ití; in ko si je ta prizadeval, ga vtolažiti, stopita dva druga, in terjata ravno to. Vés skerben iše misionar prijazniga kovača med množico; pa ta je zginil, in že je začelo vse ljudstvo kakor z enimi ustmi vpiti: *To kibò, To kibò!* (Na barko, na barko!) Misionar je zdaj spoznal, de nobeno odlašanje nič ne pomaga; pové koj vse vikarju, in v tem hipu so začéli zopet vse v barko nositi. Med tem je šel vikar pod veliko dervo, in vpraša z veliko žalostjo, kaj de se njegovih tovaršev bojé. In ko mu nihče ni odgovoril, jim je začel dobičke razkladati, kateri bi jih po novim naselniku došli. Molčé in pazljivo so ga poslušali; v njih obrazih se je strah in grévinga brala; in še tisti dan se je moglo viditi, koliko močí je ta govor imel!

Ko je bilo zopet vse na barko spravljeno in so misionarji glavarjem bark uméti dali, de so njih zanjke preglédali, so pospešili odhod barke, de bi v *Berigio* pred in ne z unimi barkami prišli. Té so se pa tudi sukale, jo doiti, kar se je tudi skorej popolnoma zgodilo, ko smo kake dve uri pred sončnim zahodom tje prišli. Tu smo zvédili, de poglavar sèla še ni prišel. Tukaj so vodniki barke vikarja obstopili, in mu gladko tajili, de se niso pri hrupu ljudstva v *Geri* kar nič vdeležili.

Prosili so ga, poglavarja počakati, ter obljubili, tega na stroške obhoda spremiti, in se tudi zastran namenjene nesejitve zmeniti. Teh obširnih in gotovo tudi zvijačastih ponudb pa vikar ni poslušal, jim rekoč, de mora on sam čez to govoriti in dognati.

Med tem, ko so tu poglavarja čakali, je prišlo iz *Geri* deset poslanih zamorcov, ki so rekli, de poprejšno obnašanje obžaljujejo in misionarje povabijo, se verniti. Med njimi je bil tudi imenovani kovač. Povedali so nam, de je tomač z malo besedi, ktere je s starim zamorskim poglavarjem govoril, temu zagotovil, de sta dva belokožnika, ki sta se hotla tukaj naseliti, dva hudobna copernika, ki bi deževanje vstavila; tako bi zamorci ne *dure* za živěž, ne pijač, ne paš za svojo živino ne imeli. In če bi taki čas belokožnika tudi nič jésti ne iméla, bi se z otrocmi domačih živila. Tako lahko je, tem divjakam, tem rés náturnim otrokam kaj natvéziti.

Missionarji niso mogli v to se vdati, ker so že Berigiancam obljubili, de bodo tam stanovali; verh tega so mogli bolj besedi poglavarja verjéti, kakor povábilu ljudstva, ki je brez gospodarja; več gotovosti so imeli tako za svoje življenje.

Proti večéru še le je prišel poglavar, in vikar ga je obiskal v svoji hiši. Blizo hišnih vrat se je uni na svoj mali stolček vsedel, in je zbral okrog sebe vse prebivavce sêla, de bi se pogovárjanja vdeležiti mogli. Dalječ okrog so sedéli nekteri na svojih stolčkih, drugi klečé na svojih petah; za možmi so stale dekléta, žene in fantje vsake starosti vsi zmešani. Tudi vikar se je vsedel na svoj stolček, in je začél glasno nekaj sam, nekaj pa po svojim tomaču, mladim Barcu, ki ga je kot služabnika pri sebi imel, namen svojih tovaršev razkladati in jim dobičke pred oči postavljati, kteri bi po tej

naselitvi sèlu došle; — vsi so ga molče in pazljivo poslušali. Ko je vikar nehal govoriti, je začel poglavar, rekoč. de bi bil, kar njega utiče, dovoljin, če bi ondi ostala; pa popréd je treba zbrano ljudstvo prašati. Obernil se je tadaj vikar k vsim pričejóčim in jih je zastran te reči vprašal. Vsi so rekli, de so z naselitvijo dovóljni. Ko je potém vikar vprašal, ali je kaka kočá v sèlu za oddati, so mu odgovorili, de ta čas nobene prazne ni, pa naredili bi eno v dvéh dnévih.

Med tém se je začélo mračiti, in vikar je ljudstvo opomnil, ta sklep do družiga jutra dobro prevdariti; ta čas bo pa gotov odgovor prišel. Ves dovoljin se je vernil na barko, in je tolažil svoja tovarša, de bo vse po sréči šlo. Misionarji so mislili, de bodo to noč mirno spati mogli; zakaj po noči se ni bilo nobenih sleparij barknih glavarjev bati, ker je pri obhodstvih postava, se ponoči z divjaki ne pečati. Koj ko se noč storí, mora vse v barke iti, in ob njih postavijo na brégu straže, ki po noči ena drugo kličejo. Misliti si je bilo tudi, de se Turki v drugo ne bodo kaj upali, ker so se prvi pot v *Gerí* prevarili.

Komaj se je dan znaznaval, že pride *Berigijski* poglavar proti barkam, preden se je vikar na pot podal. Ko je zamorc prišel, je šel vikar na suho; starc se mu je z železnim zvoncam bližal, ter rékel: „Tega boš svoji kravi obésel.“ Vikar je vzel dar, mu je družiga naspróti dal in ga vprašal, zakaj ga ni v sèlu čakal, kakor sta se vunder sinoč zgovorila. Ob enim mu je tudi rekel, de tukaj ni mesto pogovarjati se, in de ga bo kój v sèlo sprémil. Ko je pa na barko se vernil, de bi kaj majhnih reči sabo vzel, je zamorski poglavar z bréga zginil. Disiravno se je zavoljo tega zavzél, je šel vikar vunder v sèlo; pa poglavarja ni našel ondi, in le malo prebivavcov.

Misionarja, vikarjeva tovarša, sta začela beguna iskati, in Dr. *Angelo Vinko* je srečo imel, ga najti. Pa ni ga malo stalo, ga pregovoriti, k vikarju na pogovor iti. Ko je vunder prišel, se je vsedel, kakor sinóč, na svoj mali stolček; pa ta pót je bilo le malo mož in žen okrog njega. Prizadevali so si, kolikor so mogli, zvediti, zakaj se tako obnašajo; pa ne čerhici niso mogli za odgovor dobiti. Po dolgim molédovanju je nazadnje rékel, de se obéh belikóžnikov bojí, ki se hočeta tukaj naseliti. Ko so, kakor koli je bilo mogóče, naganjali, tudi povédati, zakaj se bojí, je nazadnje povédal, de je po noči tomač od bark prišel, kateri je rekel, de sta belokožnika dva nevarna in hudóbna copernika. Tukaj je tomač tajiste hudobne, strah délajoče marne razstrosil, kakor včeraj v *Geri*. Poglavarjeve besede so drugi prebivavci sèla poterdili, in priča vikarja in misionarjev so rekli zamorci, de je ta opravljivic tisti tomač, kateri je tudi v *Geri* tako opravljal.

Vikar se je hotel zoper to turško hudobnost pritožiti, pa vidil je, de se glavarji bark zlo za obdolžence vlečejo, in jasno je mogel spoznati, de ni bil tomač te hudobnosti kriv. Tako taptajo Turki sami svoje postave z nogami, de svoj namen doséžejo. Vikar in misionarja so dobro vidili, de bi jim zavoljo hudôbnih tovaršev nemogoče bilo, se zdaj med divjaki naseliti; zakaj če bi še kaj taciga poskusiti hotli, bi gotovo Turki še enkrat svoje zanjke nastavili. Peljali so se še tisti dan, 21. Prosenca z unimi barkami dalje, s terdnim sklepam, v *Hartum* se verniti.

23. so prišle barke do južne meje *Heliabcov*, kar so zaslišali na brégu: *Nigila, Nigila!* klicati. Dva barkarja sta hitela, vikarju *Nigilov* prihod naznaniti.

Knalo potém pride *Nigila* na vikarjevo barko, ne več v obléki, ktero je malo popréd v dar dobil, ampak

samo s platnam okrog ledij. Rékel je, de je barke samo za to zapustil, ker so ga Turki pregnali, mu stotéro rečí od vikarja in njegovih tovaršev pripovedajóci; pa prista-vil je vunder, de pozná Turke, pa tudi Evropejce. Skle-nil je svoje govorjenje s povabilam, de bi se misionarja ž njim v njegovo deželo vernila. Tudi glavarji bark so misionarjama prigovarjali terdovratno pri svoji hlinjenosti obstojéci. Po dobrim prevdarjenju so pa vikar in misio-narja ravno nasprótno sklenili. Pervič niso imeli priprave, svoje rečí na tisto mésto prenesti. V barko bi se bili mo-gli verniti; za to bi bili pa najmenj štéri dni potrebovali, in ravno toliko, de bi bili nazaj prišli. Tako bi si bili odgovornost do paša *Harutmskiga* in do gospodarjev bark na glavo navlekli, poséбно, če bi se do tistihmal ne bili mogli nazaj vmakniti, ko začne voda zopet rasti. Iz tega bi bila pa lahko škoda prišla, ki se ne da prev-dariti, ker barke za toliko časa niso bile z živežem pre-skerbljene. Drugič se je dalo komaj úpati, de bi se bili *vsí* prebivavci v svojih mislih do misionarjev spreobrnili. Zadnjič so iméli tudi malo pripemočkov pri roki, zlasti tisti, kateri je imel namen, poljedelstvo povzdigniti, ker je premalo steklenine (glažovniga blaga) in družiga blaga pri sebi imel, de bi divjake mogel za délo vnéti. Zahvalili so se tadaj *Nigihu* za prijazno povabilo, prizadevaje se, ga z mnogimi darili vpokojiti. Zadnjič smo se pri njem po-slovili in mu obljubili, prihodnje léto z večimi darili se verniti.

Ko smo se dalje peljali, je povédal eden vodnikov barke, ki je bila *Hartumskiga* paša, de je bilo rés vse tako, kakor so divjaki govorili. Rekel je, de se je to zato zgodilo, ker je paša poglavarju svojih bark in vsim ukazal, na vsako vižo tri Evropejce nazaj v Hartum pri-peljati. Višji vodnik, ki ni bil ne hudoben ne dosti serčen,

to povelje, ki je našo svobodo kratilo, sam izpeljati, je izročil to enimu nižjih vodnikov, in sicer tajistimu, kateri je v *Geri* z tistim tomačem stariga zamorca tako zoper nas našuntal.

Ko smo v tisti kraj dežele *Kikov* prišli, kjer je po prejšnjih povedbah gori imenovani *Kogiur* živel, so vodniki bark zopet sklenili, ga v svojo oblast dobiti. Poslali so mu, brez vikarjeve védnosti, razne steklenine po družih divjakih, in so ga s zagotovljenjem k barkam povabili, de bo še več darov dobil, kadar pride. To zvediti, se je vikar resno zoperstavil, tukaj se vstavljati, in je rekel, de zavoljo nezdraviga kraja ne, kakor tudi zavoljo plitve vode ne, in je rekel, de ga skerbi, de bi barke v tem lét-nim času morde póti v *Hartum* clo ne mogle končati. Vodniki niso mogli zoper to nič reči in so se vdali, se rajši poslanih daril anati. Tako smo se srečno dalje peljali, samo plitva voda nas je včasih zadrževala.

7. dan Sušca smo prišli v *Hartum* nazaj, in kako smo se veselili, misionarja *Gaetana Zara*, bratina in naše ubóge učence vse zdrave viditi.

To potovanje je vikarja prepričalo, kako krotko-dušni so divji narodi, ktere je obiskal, pa tudi skušnjo mu je dalo, prihodnje po mogočosti samostojno potovati, ker so Turki na eni strani sklep storili, vsaki naselitvi napótja délati, na drugi pa se vsakletnih turških obhodov bojé in jih sovražijo.

Bog daj, de bi ta blagonosni začétek vetiko podpore in pomočkov dobil!

DOKLADA.

Dr. Knobleherja slovo od Rima.

Ni še dolgo, kar nas je naš slavni rojak, prečastitljivi gospod véliki vikar, Dr. *Ignaci Knobleher* po svojim obiskovanji staršev, bratov in sester, prijatlov, znancov, dobrótnikov, in predrage domovine s priserčnimi besédami slovésa zopet zapustil. Te beséde se še marsikomu v spominju in opustimo jih tukaj, de namesto njih ravno tako priserčne besede poslovljenja od Rima tu sim postavimo, ktere so bile po nekim prijatlu misionarja v Ljubljanskim nemškim časniku natisnjene, kakor jih je Dr. *Knobleher* sam pisal.

„Poslédnje dni, — piše gospod vikar — ktere sim še v Rimu živel, sim poséбно za obiskovanje in slovo od svétih krajev obernil, ki so mi bili po večletnim prebivanju v véčnim mestu tako ljubi in dragi postali, de se nisim mogel od njih ločiti, brez de bi se mi bilo sercé topilo. Sej so bili ti svéti kraji moje pribežališe o času terde skušnje in v kterih sim za posvetne pomanjkanja v tihoti, od pričejočosti Najsvetejšiga napolnjeni zveličanost vžival, ki me je bolj in bolj serčno z Odrešenikam sklepala in sklep, se vsiga razširjevanju njegove svéte vére posvečiti, vedno z noviga

oživljala. Na grobu perviga aposteljnov, kjer sim kot ubog romar svoje sercé Gospodu razodel, in na altarju se vsiga njegovim rokam izročil, sim večnimu Očetu večkrat daritev smerti njegoviga Sina daroval, ko so bile moje želje spolnjene. Komaj bi mi bilo tréba, tukaj opomniti, de pri teh in enacih priložnostih svoje preljube domovine in vsih tistih častitljivih dobrotnikov nisim pozabil, po kterih mi je Gospod svojo mogočno roko podál. Preveč spoznam ceno dobrot, ktere mi je moja domovina skazala, kakor de bi jih pozabiti mogel. Če mi Gospod milost dodelí, de bom svéte kraje, ktere je s svojo pričejočnostjo o njegovim popotovanju na zemlji posvéčil, obiskal, ne ne bom opustil, na mestu, kjer se je sam za zveličanje ljudi daroval, za vse svoje rojake in dobrotnike prositi.

2. dan maliga serpana je bil za naš odhod namenjen. Še so me gospé presvétiga serca Jezusa prosile, svéto daritev maše poslednji pót v kapéli Matere božje k »presvéti Trojici« darovati. Serčna spoznovavka vére, *mater Makrena*, in več pobožnih žen so prejéle svéto obhajilo iz mojih rók, in vse so se pripravile, svéti blagoslov prejéti. Ob 10. uri je bil pri njegovi eminencii, kardínal-prefektu svéti zbor; to je bilo naše poslednje ustno pogovarjanje zastran misionstva.

Slovesa od njegove eminencie, kardinala *Mezofante* ki je vedno po očetovo za mene skerbél, ne smém molcé preiti. Ljubeznivi kardinal je prišel tajisti dan, še pred večeram v misionijo, me pred odhodam blagosloviti. Kakor navadno se je v mnogih jezikih z mano prijazno pogovarjal, in je med drugimi tudi obžaloval, de prihodnje ne bo nobene priložnosti imel, *slovensko* govoriti. »*Ti me zapustiš, moj sin!* — je rekel vès ginjen, — *s kom bom zdaj po krajnsko govoril? Na tem svétu vsaka reč le en čas terpi!* » — Potém, ko je starček s prav prav po-

bóžnim glasam pota božje previdnosti hvalil, ki me je dozdaj po očetovo vodila, je vstal, me objél s ponižnostjo, ki mu je bila med vsimi vlastna, in mi je rekel te le, meni nepozabljive beséde v nemškém jeziku: „Pojdi v miru, moj sin! Gospod te spremljaj na vsih tvojih pótih, imaj ga védno pred očmi. Poglej moje sive lase, in ta moj od starosti že pripognjen život. Spomniš se, de sim pred petimi létmi, ko si k meni prišel, veliko terdneji bil. Gospod me bo poklical, ko tebe pošlje, daljnim naródam njegovo svéto imé oznanovati. Zaupaj vedno v njega, in spomni se včasi beséd, ktere sim dostikrat prijazno tebi govoril. Moli za me, dokler se zopet vidimo. — Tukaj je kardinal omolknil, — namesto besede Amen, ki mi je iz globočine mojiga serca kupéla, pa se je zavolj v očéh stojéčih solz na jeziku stopíla, sim svoje žnablje na njegovo roko pritisnil, ktero sim še védno v svoji deržal. Molcé sim ga sprémil po stopnicah. Mogoče mi ni bilo, besedico spregovoriti, brez de bi solz ne točil. Na pragu sim mu še enkrat roko poljubnil. V voz se je vsedel, in urno zderjal; jez sim pa še dolgo molcé stal in beséde ponavljal, ki so se mi v ušésih še odmévale. Nikoli Vam ne bom mogel dosti povédati, kaj mi je kardinal bil. Preden sim bil v zbor vzét, sim smel k njemu iti, kadar je bilo. Nikoli se ni vtrudil, mi v vsih rečéh s svojim svétam pomagati in me k stanovitnosti opominjati. Ko sim bil v propagando vzét, je še bolj za mene skerbel. Tri ure v tednu mi je odločil, de bi se v učilnici jezikov njegovih ravno tako učenih, kakor povzdigojočih in nehlinjeno ponižnih pogovorov sam vdeléžil; zavoljo tega mi je bilo pa tudi zdaj o ločitvi ravno takó težko, kakor mi je bilo pred petimi letmi, ko sim švoje starše, obdane od bratov in sester, v tihi britkosti zapustil, dobro védijóč, de jih na zemlji več ne bom vidil.

Po večerji sim se poslovil pri svojih 120 bratih, ktere sim v misioniji zapustil, in sim objél svojiga vodja in somisijonarja, ljubezniviga Patra *Rilo*, ki bo čez nekaj méscov po mene v obljubljeno deželo prišel. Ob 11. uri po noči sim se s častitljivim gospodam *Angelo Vinko* iz Verone v kočijo. S španjolskiga terga smo se peljali čez že zapušene ulice mesta, čez angeljski móst, in smo prísli kmalo na sv. Petra terg. Kakor če bi se bil memo hiše ljubiga prijatla peljal, sim poglédal urno skozi okno na veličansko cerkev. Urno smo derdrali čez terg, kar se kočija vstavi. Postiljonu se je bič odvezal in na tla padel. Ta minutica mi je prav prišla, de sim veličansko poslopje poslédnji pot poglédal.

Mogočno, tiho je stalo v sredi noči s svojo krasno krono, kuplo ponosno proti ozvezdanimu obnebju moléče. Iz tamniga stebrija nam je slaba lučica naspróti lesketala. Molcé in ravno so glédale céle verste štatev z visociga obstréšja na nas. Zdéle so se množica občudevavcov, ki so iz daljnih vékov — od škerbljanja obéh umétnih vodnjakov iz pokoja predramljeni — tu sim prišli, pri poglédu podobe uboziga Galitejskiga ribča se zavzéli vstavili, in zdaj v premíšljevanje nezapopadljivih sklepov božjih zakopani še zdaj molče tam stojé. V tej uri sim še enkrat perviga vsih aposteljnov prosil, de naj za mene pred božjim sedežem moli, in me svojimu poklicu zvestiga ohrani.

Tiho sim molil še eno Češena si Maria, in poglédal še enkrat na križ na kuplji med nébam in zemljo, in komaj sim ga še s svojimi očmi zaglédal, je že voz zderjal in se zavil na levo v vozke úlice, ki pelje k vratam *Porta Cavagliere*. V nékih sekundah smo bili pri mestnih vratih in v varstvu nebéške kraljice Marii smo se peljali v

ponočni tamoti, vsak v svoje misli zakopan, po samotnih céstah rimske dežele.«

Popisavši zdaj svojo vožnjo po morji ob krasnim obmorju Italie, govori od čudne prikazni goreče gore Vesuva z besédami: „Pozna nóč je že bila, in z urno naprej hitečo barko smo šli novimu poglédu nasproti. Luna je prišla s svitlo blišobo izza gorá, in osvetovala v veliki dalji gost steber dima, ki se je proti jugu iz hribovja valil in na koncu svoje visočine enako oblaku na obnébju razprostil. Goreč plamen je švignil iz srede silniga dima in steber kervavo orudéčil, ki nas je do mozga prešnil. Gora *Vesuv* je bila. Dim se je valil više in više, bolj in bolj močno proti nébu, plameni so pa od časa do časa iz globočine švigali in ravno tako hitro v dimu zgubili. To je terpelo dolgo krasno, pa enako mérno. Polnočí je že minulo, in šel sim, zahvalivši se Gospodu za lepote nature, v spavnico k pokoju.«

Potém popíše svojo daljno vožnjo ob italskim obmorju; kaj je pa o svoji vožnji do mesta Aleksandrie v Egiptu doživel, pustimo gospod vikarja samiga govoriti: „Kar je bilo še dnéva, smo se peljali vedno ob morju memo mést Katanee, Avguste, Sirakuze in Nole. Pozno v noči smo zaglédali Maltežki svetilni stolp (turn), kamor smo o polnočí prišli, in brez odloga v lune siji v krasno barkostajo zakermili.

Samo en dan sim tu ostal. Zvečer sim pri svojim častitljivim škofu in družih znancih se poslovil, potém pa z francozkim parobrodam *Sexostris* čez Aleksandrio v Sirio odrinil.«

Naš odhod od Malte je bil bolj dolgočasen, kakor ob italskim obmorju. Pa desiravno se moje oko ni moglo nad lépimi poglédi razveseljevati, je imel ta dél mojiga popotovanja za me veliko več posebnost, kakor po-

prejšni. Ker nismo imeli reči, ki bi nam bile oči razveseljevale, so mogli popotniki si z branjem ali pa pogovarjenjem čaz kratiti. Desiravno so bili skorej vsi protestantje, sim bil vunder dovóljin, de sim se mogel ž njimi pogovarjati. Posebno me je veselilo, de so imeli do mene kot misionarja zaupanje, kateri je po njih mislih razširjevavec tamote in vraže. Razun tega, de so me v družini spoštovati, so prišli prijazno k meni, kader sim s kakimi bukvami na barki sedel, in so mi odkrito razodéli, kakšnih misel so zastran vére sploh, in zastran katoljške posebno. — Če ravno se ne morem z mislijo potolažiti, de sim bil spreobračevavec, se vundar nadjam. de sim jih mnogih silnih presodb réšil, ktere so imeli do svéte vére; in kjer mi ni bilo mogoče, se v djaljši pogovore ž njimi podati, sim jim dal bukvic, ki so bile v njih jeziku pisane, in so jim prav k sercu šle. Néka angleška gospodična je želéla nalaš z mano govoriti, de bi se vse svoje nevélje, ktero je v svojim sercu do katoljške vére, in zlasti do češenja, ktero katoljški kristjani presvéti devici in materi Marii skazujejo, pred mano znebila. Tode Gospodovo usmiljenje je neskončno! Ta gospodična, ktere sercé in glava ste bile polne najostudnejih predsodb, in ki ni mogla ne piti ne jesti več, ko je slišala, de bo z katoljškim misionarjem in duhovnam pri eni mizi sedéla, je, ko je vès svoj želč zoper katoljške kristjane izlila, tako pazljivo in podučljivo moje mirne pogovore poslušala, de je, preden smo v Aleksandrio prišli, britke solze točila. de je tako dolgo tacih pogubljivih misel bila. Iz mojih angležkih molitnih bukvic se je naučila Češena si Marija moliti, in ravno tako pobožno je molila Litanije prečiste devíce Marie, kakor je poprej terdovratno jezik nad njo brusila. Sercé me je bolélo, de mi Gospod zavoljo pomanjkanja časa ni dokončati dal,

kar sim z njegovo pomočjo začél. Vse, kar sim mogel storiti, je bilo, de sim jo v Aleksandrii, kamor je šla, višji usmiljenih séster priporóčil. Na naši barki je bilo več Mohamedancov, ki so svoje molitve in vmivanja priča nas opravljali, brez de bi se bili nad kom spodtikali, in bi — če njih vražnjih djanj ne porajtamo — marsikterimu mlačnimu kristjanu, katerí se svétih šeg cerkve sramuje, v natanjčnim spolnovanju od njih vére postavljenih zapoved izgled mogli biti. Ti tako véрни Mohamedanci so sedéli céli dan z naskriž položenimi nogami v največi lenóbi, in so iz dolzih pip tobak puhali ali pa gladke jagode svojih roženkrancov med perstmi sukali. De bi ne bil preobširn v svojim potopisu, opustim popisovanje ostalih mojih tovaršev. «

Častiljivi misionar popíše zdaj dalje misli, ki so ga pri poglédu noviga déla svetá z vsimi, ali resnimi ali le domišljevanimi nevarnostimi gledé podnebja, zemlje, ljudi in zverin naenkrat obšle; pa pozdravil je, v božjo previdnost zaupajóč, z vesélo vestjo obrežje Afrike, de bo tukaj za čast božjo, za razširjevanje keršanske vére, za v dušni in telesni omiki popolnoma zapušene zamorske ljudstva z velikim pridam délati mogel.

S prihodam v Aleksandrio je sklenjeno, kar je častiljivi misionar dalje na svoji póti zapisal, preden je na izhodno obmorje stopil.

Naj ta kosček pripomore, častite bravece k krepki podpôri tega človekoljubniga, velikiga zapóčetja eniga njih rojakav ravno zdaj tim več spodbadati, ker je mogoče, s kupljenjem za misionske namene spisanih bukvic *Potovanje po Béli réki* tako vlastní dovoljnosti, kakor tudi zapušenim ljudstvam Afrike v djanju služiti.

Med drugimi krajnskimi misionarji sta dva naših rojakov v svojim misionstvu posebno izverstna, in sta

vsaki na svojim kraju tudi za druge narode imenitna. Ko *Friderik Baraga* v starodovne gojzde severne Amerike vedno globočeje in globočeje zahaja in s plamenéčim mečem božje beséde tamoto nevérnosti z velikim pridam razsvitljuje, vsaja Dr. *Ignaci Knobleher* premagojoči križ v sercé Afrike, od kodar ima rešenje, od očetove kletve obloženim, v vsakim ozéru nesréčnim zamorskim narodam enako sončnim žarkam po vsih stranéh priti.

Tam bo naš krepkovérni in od serčnosti vnéti rojak bandero Kristusoviga vstajenja postavil, de bo vihralo čez samotne, nezmerne dežele od sonca ožganiga déla svetá in vse obudí k novimu življenju!

